

Сиченко В. В.,
завідувач кафедри менеджменту організацій,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ, Україна

Сиченко О. О.,
докторант кафедри маркетингу,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ, Україна,
e-mail: viktorsich@bigmir.net

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

В статті досліджено питання становлення, розвитку та особливостей застосування інструментарію державної соціальної політики країн Європейського Союзу, враховуючи її динаміку на окремих етапах розвитку. Державна соціальна політика стосується всього соціуму, закладає підвалини соціального виміру, соціального розвитку держави, маючи на меті досягнення соціальних стандартів людського розвитку через розвиток освіти, охорони здоров'я, культури, інших складових соціально-трудової сфери. Соціальна функція сучасної держави включає цільові установки і завдання, з вирішенням яких пов'язують забезпечення гідних умов існування для всіх членів соціуму і, разом з тим, створення рівних і справедливих можливостей для розвитку кожної конкретної особистості. Зміст соціальної функції сучасної держави передбачає діяльність, спрямовану на забезпечення формально рівних стартових можливостей у сфері прагнення до отримання соціальних благ для всіх представників суспільства; забезпечення і захист за допомогою державних гарантій для представників соціально незахищених верств населення; поєднання стабілізаційної і стимулюючої ролі держави в соціальній сфері. У дослідженні враховано структурне оформлення державної соціальної політики, передача функцій з національно-державного рівня на наднаціональний, наднаціональні програми і гарантії соціального захисту. Соціальна політика за характером свого впливу на економічний процес виконує роль стабілізатора і стимулятора економічного розвитку. Спочатку Європейський Союз являв собою об'єднання відносно розвинених країн, проте у міру його розширення виникла проблема соціальної адаптації нових членів ЄС з менш розвинутою економікою. При цьому соціальні програми розробляються і фінансуються на наднаціональному рівні із загальноєвропейського бюджету ЄС, а також із спеціалізованих організацій і фондів. Відповідно на наднаціональному рівні діє механізм соціального захисту, що забезпечує уніфікацію якості життя. При аналізі сучасного стану управління у соціальній сфері виявляється прагнення держав-членів протидіяти тенденції до надмірної централізації функцій управління ЄС у сфері, що відбиваються у розподілі компетенції інститутів різного рівня – від місцевого до наднаціонального – на основі принципу субсидарності. Розглянуто вплив домінуючих процесів глобалізації та інтеграції в сучасному європейському середовищі на зміну умов державного регулювання державної соціальної політики європейських держав.

Ключові слова: державна соціальна політика; інструментарій; Європейський Союз; глобалізація.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Процес глобалізації змістив та напрямки проведеної в житті державної соціальної політики, і пріоритетність завдань, які закликає розглянути глобальна Державна соціальна політика. Глобальна економіка штовхає режими соціального забезпечення в безодню конкуренції і найбільш сприятливий для даного суспільства режим може і не

вийти переможцем, якщо соціальне регулювання конкуренції буде проходити на світовому рівні. Глобальна політика зміщує центр проведеної політики одночасно вниз – на місцевий і вгору – на наднаціональний, глобальний рівні. При такому підході цілі глобальної політики визначаються як певний вектор глобальних соціальних перерозподілів, регулювання, забезпечення. І в той же час формування національної

державної соціальної політики все більше і більше входить в компетенцію міжнародних гравців. У контексті соціальної структури і соціальних протиріч процес глобалізації породжує нові проблеми, які, по своїй суті, є прикордонними і з якими держави лише частково можуть впоратися самостійно

Аналіз останніх досліджень та публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Дослідженню проблематики розвитку інструментарію державної соціальної політики присвячено низка робіт зарубіжних і вітчизняних авторів. Зокрема, С. Биховського, Н. Григор'євої, Дж.-П. Дюмона, Х. Ламперта, Т. Сидориной, Є. Шмідта та ін. Враховуючи значні відмінності в рівні соціального розвитку держав – членів ЄС, багато дослідників бачать вихід у використанні різних інтеграційних моделей. Так, наприклад, С. Биховський, в світлі майбутнього розширення, найбільш підходящою вважає модель «Європи трьох швидкостей», яка передбачає різнорівневу участь держав-членів в інтеграційних процесах. Він вважає, що, поширивши її й на країни ЄС, можна буде уникнути сильних соціальних потрясінь в рамках ЄС. Є. Шмідт висуває свою модель для соціального розвитку Європи. Усі країни-члени він пропонує розділити на чотири групи залежно від рівня соціального розвитку та розмірів соціальних витрат. До першої групи він відносить Португалію і Грецію, як найменш розвинені в цьому плані держави. Другу групу утворюють Іспанія та Ірландія, також перебувають нижче середнього рівня. В особливу групу повинні входити Британія та Італія, які стоять окремо від державної соціальної політики ЄС, і до четвертої групи увійдуть всі інші держави: для того щоб в розвитку європейської державної соціальної політики спостерігався прогрес, потрібно виробити не одну спільну стратегію, а декілька, а саме – чотири. Цей план, як показує практика, поки не реалізовується. Хоча завершальна стадія формування єдиного економічного простору і відповідної системи господарського регулювання стимулює тенденцію до зближення соціальних умов, тим не менш, на думку німецького дослідника Х. Ламперта, цього недостатньо для створення загальної державної соціальної політики. Найважливішою умовою цього процесу є політична воля і прагнення з боку найбільш зацікавлених у цьому країн-членів, в першу чергу Німеччини та Франції.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). В якості мети обрано дослідження основних етапів становлення і визначення інструментальних особливостей сучасного стану державної соціальної політики Європейського Союзу.

Вклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація зумовлює потребу у формуванні нових концепцій державної соціальної політики і розробці нових стратегій. На думку Т. Сидориной це пов'язано з процесами стратифікації і насильницькою локалізацією незатребуваною частини населення, які створюють вкрай нестабільну обстановку вже не в локальному, а світовому масштабі [1]. Інтерес в області державної соціальної політики зміщується зі

сфери діяльності окремої держави до діяльності світової спільноти – світовій соціальній політиці.

Державна соціальна політика у нинішньому її розумінні не ототожнюється із соціальним захистом та соціальним забезпеченням, оскільки таке трактування природи державної соціальної політики є звуженим, неповним і таким, що шкодить її практичній реалізації. Розумна політика керівництва сучасної цивілізованої держави передбачає підтримку соціальної стабільності в суспільстві на основі балансу доходів та підвищення якості життя різних груп населення. При цьому якість життя формується не тільки політикою доходів і трудових відносин, а й організацією освіти, охорони здоров'я, екології, доступу до інформації, забезпечення інших суспільних цінностей.

Державна соціальна політика стосується всього соціуму, закладає підвалини соціального виміру, соціального розвитку держави, маючи на меті досягнення соціальних стандартів людського розвитку через розвиток освіти, охорони здоров'я, культури, інших складових соціально-трудової сфери.

Соціальна функція сучасної держави включає цільові установки і завдання, з вирішенням яких пов'язують забезпечення гідних умов існування для всіх членів соціуму і, разом з тим, створення рівних і справедливих можливостей для розвитку кожної конкретної особистості. Зміст соціальної функції сучасної держави передбачає діяльність, спрямовану на забезпечення формально рівних стартових можливостей у сфері прагнення до отримання соціальних благ для всіх представників суспільства; забезпечення і захист за допомогою державних гарантій для представників соціально незахищених верств населення; поєднання стабілізаційної і стимулюючої ролі держави в соціальній сфері [2]. Важливою тенденцією в глобалізованому світі є розвиток концепції корпоративного громадянства, поширення ідей корпоративної соціальної відповідальності в бізнесі. В контексті вироблення раціональної державної соціальної політики важливо розуміти, що в даному випадку мова не йдеться про зниження ролі держави в її реалізації, згортанні діапазону «соціалізації», чи домінування суто «захисних» важелів державної соціальної політики або навіть краху моделей соціальної держави під тиском глобалізації та інших викликів сьогодення. В цьому ж руслі важливо розуміти, що ідеї мінімального втручання державного апарату у соціальну сферу не мають практичного підтвердження [3]. Розуміння корпоративного громадянства стосується розширення кола суб'єктів державної соціальної політики, спільного вирішення гострих соціальних питань на умовах соціального діалогу і соціального партнерства. Основою соціальної злагоди в громадянському суспільстві є конструктивний діалог між урядом, бізнесом і трудовими колективами.

Державна соціальна політика ЄС пройшла у своєму розвитку кілька етапів. У міру розширення сфери її дій виникла необхідність вдосконалення механізму функціонування державної соціальної політики, розширення компетенції наднаціональних органів, створення нових структур, здатних конструктивно відповісти на виклики часу. Незважаючи на те, що до кінця 1990-х рр.. Державна соціальна політика ЄС в

цілому оформилася, її здійснення стикається з низкою проблем, серед яких виділяється розширення компетенції органів ЄС у соціальній сфері, збільшення числа соціальних інститутів комунітарного рівня, реалізація принципів конвергенції і гармонізації.

Реалізація завдань у соціальній сфері здійснюється за допомогою розгалуженої структури інститутів, основна функція яких полягає, у координації та гармонізації державної соціальної політики, здійснюваної державами-членами, і у використанні та перерозподілі обмежених фінансових ресурсів для здійснення соціальних програм, що становлять спільний інтерес для держав-членів і сприяють розвитку інтеграції в цілому.

Рішення задач будівництва єдиного ринку зажадало адекватного розвитку законодавства, як правової бази реалізації державної соціальної політики. Були прийняті основоположні документи – Єдиний європейський акт (ЄЕА) і Хартія основних соціальних прав трудящих Співтовариства. Ці акти гарантують права на вільне пересування та свободу вибору занять; працю і справедливу винагороду, поліпшення умов праці; соціальний захист; свободу асоціацій і колективних договорів; професійну підготовку; рівне ставлення до чоловіків і жінок на ринку праці і на роботі; право на інформацію, консультації і участь; охорону здоров'я та безпеку на робочому місці; захист дітей та підлітків; гідні умови життя для людей похилого віку; залучення інвалідів у суспільство та трудове життя.

На початку 90-х років розроблялася програма створення економічного і валютного союзу. При цьому Державна соціальна політика отримала статус одного з головних напрямів діяльності ЄС. Це знайшло закріплення в Маастрихтському договорі про Європейський Союз. До компетенції ЄС увійшла політика в соціальній сфері, включаючи Соціальний фонд, а також інші напрямки, що мають соціальні аспекти. У Єдиному європейському акті спостерігається подальше розширення повноважень інституцій ЄС у соціальній сфері.

При аналізі сучасного стану управління у соціальній сфері виявляється прагнення держав-членів протидіяти тенденції до надмірної централізації функцій управління ЄС у сфері, що відбиваються у розподілі компетенції інститутів різного рівня – від місцевого до наднаціонального – на основі принципу субсидарності. Суть цього принципу полягає в тому, що на більш високому рівні приймаються тільки ті рішення, які не можуть бути прийняті на більш низькому рівні в силу масштабу, складності і значущості тих проблем, які підлягають вирішенню і пояснюється нерівномірністю економічного розвитку країн ЄС.

Маастрихтський договір закріпив за Радою ЄС право допомогою директив встановлювати мінімальні стандарти і технічних норм праці, розширив круг проблем, щодо яких рішення приймаються кваліфікованою більшістю. Проте існуюча процедура одноголосного прийняття рішень, що зачіпає цілий ряд областей (соціальне забезпечення та соціальні гарантії для трудящих, умови найму громадян третіх країн, що проживають на законних підставах на

території ЄС, і інші), на думку багатьох фахівців, є гальмом для процесу імплементації в національне законодавство держав-членів положень загальної державної соціальної політики.

Діяльність Європейської комісії в соціальній сфері включає в себе три основні елементи: впровадження в життя документів державної соціальної політики, управління структурними фондами та управління соціальним діалогом. У розробці та здійсненні державної соціальної політики Раді та Комісії допомагає цілий ряд органів і спеціалізованих установ. Першим серед них слід назвати Економічний і соціальний комітет. Хоча він є консультативним органом, без його участі ні Рада, ні Комісія не приймають відповідних рішень. Щорічно він представляє цим інститутам понад 120 висновків [4].

В ЄС діють також допоміжні спеціалізовані структури в галузі державної соціальної політики: Європейський центр розвитку професійної підготовки, Фонд поліпшення умов життя та праці і ціла мережа комітетів. Згадані організації в певній мірі є науковими центрами, що співпрацюють як з інститутами ЄС, так і з державами-членами. Останнім часом намітилася тенденція до посилення ролі комунітарних інститутів ЄС у здійсненні державної соціальної політики, що знайшло відображення у значному розширенні їх функцій в цій галузі. У їх числі: розробка стратегії соціального розвитку ЄС, рамкових програм соціальних дій, загальних орієнтирів, проведення досліджень, сприяння розвитку соціального діалогу шляхом організації конференцій та інших форм дискусій за участю представників Європейського союзу підприємців; аналіз ситуації та контроль за дотриманням узгодженого курсу та виконанням прийнятих рішень в державах-членах, а в разі необхідності вироблення рекомендацій їх урядам; загальна координація дій держав-членів; розробка наднаціональних нормативних документів з соціальних питань та контроль за їх імплементацією в національні законодавства; нарешті, розробка і здійснення власних ініціативних програм, що фінансуються з бюджету ЄС, за рахунок кредитів Європейського інвестиційного банку або інших джерел.

Крім того, для проведення в життя державної соціальної політики та вирішення конкретних завдань Європейський союз користується такими потужними інструментами, як Структурні фонди. В даний час діє п'ять Структурних фондів, створених в різний час: Європейський соціальний фонд (ЄСФ), Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), секція орієнтації ФЕОГА (Фонд орієнтації і гарантій сільського господарства), Фінансовий фонд орієнтації рибальства і Фонд згуртування. В наступному назріла необхідність реформування цих фондів у зв'язку з подальшим розвитком інтеграційних процесів і розширенням самого Співтовариства, до складу якого увійшли Греція, Іспанія і Португалія.

Слідом за реформами послідував новий Маастрихтський договір, враховуючи потребу в розширенні діяльності Структурних фондів та необхідність впровадження нових організаційних форм у цій області, прийняв рішення про заснування

нового Фонду, що отримав назву Фонд згуртування. Це рішення було пов'язане безпосередньо з проблемою розширення Спільноти, появою в його рамках різнорівневих партнерів. Фонд згуртування, допомогою якого в даний час користуються в основному Греція, Іспанія, Португалія та Ірландія, сприяє вирішенню завдання ліквідації відставання в тих чи інших галузях економіки та соціальної сфери. Серед раніше створених Структурних фондів у галузі державної соціальної політики найбільш помітну роль відіграє створений Європейський соціальний фонд, який інколи критикують за те, що він є монополістом у проведенні в життя соціального аспекту структурної політики ЄС.

Незважаючи на те, що ЄСФ дійсно є найбільшим за кількістю напрямків діяльності та наявних у його розпорядженні фінансових коштів, тим не менш, очевидна значимість та інших фондів. Їх робота загалом була позитивно оцінена Європейським парламентом. Найважливішим напрямком було визнано регіональне. На розвиток цього напрямку виділяється 85 % фінансових ресурсів Структурних фондів.

Другий за важливістю комплекс завдань включає допомогу молоді і довгостроковим безробітним в процесі реінтеграції в ринок праці. На це витрачається близько 8 % ресурсів. Нарешті, ще 9 % фінансових коштів Структурних фондів призначені для підтримки ініціативних програм ЄС, що представляють собою важливий елемент діяльності ЄС в соціальній сфері. В даний час реалізується ініціативна програма ЄС, що передбачає діяльність щодо сприяння професійній інтеграції жінок, молоді, інвалідів, людей похилого віку, маргінальних верств; зусилля за рішенням проблеми зайнятості і розвитку людських ресурсів.

Ідея гармонізації умов життя і праці була задекларована, але її реалізації довгий час перешкоджав значний розрив між соціальними стандартами в більш розвинених і менш розвинених державах-членах. При цьому противниками гармонізації були більш розвинені країни, в яких одно побоювалися як встановлення більш низьких стандартів, що могло негативно вплинути на їх національні стандарти, так і легітимізації їх стандартів на рівні ЄС, впровадження яких у менш розвинених країнах довелось б фінансувати більш розвиненими.

Еволюція інтеграційного процесу йшла таким чином, що гармонізація в першу чергу зачіпала економічну сферу. Цей процес і зараз активно йде в економіці. Але процес такої гармонізації завжди торкався ті чи інші соціальні питання, тобто гармонізація діяльності держав-членів у соціальній сфері відбувалась опосередковано. Наприклад, функціонування єдиного ринку товарів і послуг рано чи пізно мало призвести до постановки питання про вирівнювання прав споживачів на всьому цьому просторі, тобто до розробки загальних мінімальних стандартів і правил, які гарантують ці права і діють на території всіх держав-членів. У підсумку серед напрямів діяльності ЄС з'являється політика захисту прав споживачів.

Створення єдиного внутрішнього ринку неминуче тягне за собою тенденцію до гармонізації здійсню-

ваної державами-членами політики захисту довкілля. Це відноситься і до загальної транспортної політики Європейського союзу, яка була передбачена Римським договором, але практично почала вводитися в дію лише в 1990-і рр. [5]. Соціальна специфіка характерна і для таких нових напрямів діяльності ЄС, як політика в галузі морського рибальства, у сфері телекомунікацій та інформації і т. д. Таким чином, до початку 1990-х рр. тенденція до посилення координації та гармонізації регулюючої діяльності національних урядів у соціальному житті була природною.

У Маастрихтському договорі передбачено подальше просування в цьому напрямі з тим застереженням, що мета повної гармонізації не повинна бути миттєвим завданням. Ця позиція пізніше знайшла відображення і в Білій книзі „Європейська Державна соціальна політика: шлях для Союзу», де було зазначено, що „нинішній підхід має на меті не гармонізацію національних систем соціального захисту, а ефективну координацію цих систем в рамках Союзу». Необхідно більш інтенсивно переносити законодавство у наднаціональну сферу і підвищити ступінь його виконання. Існує певна суперечність, проте тенденція до гармонізації соціальних систем буде розвиватися, оскільки вона викликана об'єктивною причиною: чим далі заходить процес створення єдиного економічного простору, тим сильніше діють імпульси до формування єдиного соціального простору.

Зауважимо на ряд перешкод. Боязнь вирівнювання соціальних норм і стандартів проявляється в ряді країн і на сучасному етапі. У „Зеленій книзі» про європейську соціальну політику зазначалося наростання стурбованості громадськості з приводу того, що, всупереч поставленому завданню забезпечити паралельний економічний і соціальний прогрес, сумарний ефект процесу інтеграції може призвести до зниження соціальних стандартів. Це знаходить вираження у боязні, що формування єдиного ринку могло б відкрити дорогу свого роду соціальному демпінгу, тобто придбання «нечесних» конкурентних переваг у рамках Європейського Союзу за допомогою неприпустимо низьких соціальних стандартів. Крім того, існують побоювання, що потреба діяти на європейському рівні може стати приводом для зміни в той чи інший спосіб соціальних стандартів на національному рівні. Як видно, національні упередження дуже стійкі.

Розвиток інтеграції пов'язане і з певною соціальною напруженістю, пов'язаною зі старінням населення і погрозами екології. При цьому приєднання до ЄС країн вийшли з іншої соціально-економічної системи відбувається з істотними ускладненнями [6].

Правові основи державної соціальної політики були закладені в установчі документи ЄС. В якості основного напрямку було визнано забезпечення соціального розвитку в процесі інтеграції країн-учасниць і пом'якшення соціальних наслідків інтеграції. На першому етапі інтеграції було засновано Європейський соціальний фонд як фінансовий інструмент державної соціальної політики відповідно до Програми соціальних дій ЄС.

У міру поглиблення інтеграції для реалізації ідей єдиного ринку необхідно вільне пересування та свобода ділової активності людей по всій території співтовариства. Це передбачає забезпечення рівності трудових і соціальних прав усього населення. Для цього необхідно подальший розвиток і гармонізація трудового і соціального законодавства, а також уніфікація національних законодавств у цій сфері.

Основними джерелами фінансування соціального процесу є: соціальні витрати національних урядів через національні державні бюджети; бюджети Європейського об'єднання вугілля і сталі, Євратому, ЄЕС; спеціальні структурні фонди ЄС: соціальний фонд, Фонд регіонального розвитку, Фонд сприяння економічному зближенню держав-членів ЄС [7].

Координація діяльності урядів на наднаціональному рівні сприяє підвищенню відповідальності і контролю як за порядком самого фінансування, так і за виконанням і результатами фінансованих програм. При цьому причина відносно високих соціальних досягнень ЄС полягає не стільки в обсязі фінансових можливостей урядів та наднаціональних бюджетів, скільки в ефективності державної соціальної політики та комплексності соціальних заходів та інших економічних програм.

Соціальний компонент прямо або побічно міститься практично в усіх напрямках інтеграційної діяльності. Ставка на економічне зростання, інвестиції в людський потенціал, структурні перетворення в промисловості, розвиток сільського господарства тощо прямо чи опосередковано дає позитивний соціальний ефект. Тому головним є не стільки обсяг соціальних витрат, скільки обсяг виробництва інтегрованих економік, рівномірність розвитку країн і регіонів, збалансованість доходів. Якщо робити ставку тільки на соціальні видатки, то в довгостроковому плані це веде до ефекту „бездонної бочки», супроводжується інфляцією, яка веде до скорочення реальних доходів та обсягів виробництва, зростання безробіття та інших наслідків розтрати соціальних благ. Зрозуміло, такий підхід не є проявом альтруїзму по відношенню до широких верств населення з боку домінуючих у політиці фінансово-промислових груп. Цей підхід як оптимальний ґрунтується на інстинкті самозбереження і розуміння необхідності підтримки прийнятного для основної маси населення рівня і якості життя, щоб уникнути небезпечних соціальних конфліктів, соціальної дестабілізації. Саме тому ідеологічною основою сучасної європейської інтеграції є будівництво не лише економічної, а й соціальної інтеграції.

Наднаціональну соціальну політику і діяльність, пов'язану з соціальним захистом населення, здійснюють Європейська рада, парламент, Комісія і суд, відповідні комітети – економічний та соціальний, спеціалізовані організації – Постійний комітет з зайнятості, структурні фонди, Європейська служба зайнятості, Служба взаємної інформації з політики зайнятості та інші.

Наднаціональні органи сприяють вирішенню специфічно соціальних проблем як окремих категорій трудящих (молоді, жінок, літніх людей, частково

працевдатного населення), так і працівників окремих галузей (транспорт, сільське господарство, рибальство і т.д.); проблеми підвищення якості життя, поліпшення охорони праці і здоров'я населення; проблеми поступового зближення соціальних систем країн-членів ЄС. Для вирішення цих питань активно використовується детальне правове регулювання як правова основа соціально-економічного процесу і правового захисту соціальних прав і законних інтересів громадян [8].

Незважаючи на зростаючу роль наднаціонального рівня в соціальній сфері та соціальної інтеграції, основна частина соціальних витрат припадає на бюджети урядів країн-учасниць ЄС. Зворотний бік високої соціальної захищеності полягає в зниженні стимулів до пошуку роботи і втрати професійних навичок. Якщо в перший час, залишившись без роботи, люди відчують стрес або дискомфорт, то потім частина з них звикає жити на дохід, що дозволяє задовольняти життєві потреби, не пов'язані з прагненням до більш повної самореалізації. Найбільш схильні до цього особи, які перемістилися з інших країн з більш низьким рівнем життя. Проте практика свідчить, що частина російських громадян, які виїхали на роботу і проживання в країни ЄС, в тому числі у ФРН, в даний час повертаються, випробувавши психологічний дискомфорт, незважаючи на більш високий рівень матеріальної забезпеченості.

Новим імпульсом розвитку соціального розвитку ЄС з'явився Всесвітній саміт зі сталого розвитку в Йоханесбурзі. При підготовці до нього на засіданні в Барселоні Європейська рада поставив завдання зробити свою політику сталого розвитку прикладом для наслідування у всьому світі. Такий підхід орієнтує країни ЄС на перспективи і рівень розвитку, хоча і пов'язаний з необхідністю більш реальної самооцінки в домаганнях на лідерство. Основні напрямки політики сталого розвитку включають: збереження і раціональне використання природних ресурсів; міжнародну систему охорони навколишнього середовища; нарощування технологічного потенціалу Європи; активізацію діяльності з передачі технологій країнам, що розвиваються.

Соціальна спрямованість цього підходу полягає в перспективі зниження безробіття, підвищення продуктивності праці і рівня національного доходу, зростання бази оподаткування як джерела бюджетних надходжень на різних рівнях інтеграції. Це сприятиме вирішенню проблем соціального забезпечення зростаючої частки старіючого населення.

Своєчасне усвідомлення актуальних проблем і прийняття адекватних заходів дозволяє урядам ЄС здійснити глибоку модернізацію економіки, щоб конкурувати з США та іншими великими учасниками світового ринку, виконати поставлене Європейською радою завдання: створити за 10 років найбільш конкурентоспроможну і динамічну, засновану на наукомістких технологіях економіку, здатну забезпечувати стійке зростання, створюючи нові робочі місця, і розвинути соціальну інтеграцію. Такий підхід в рамках якісно нової соціальної інтеграції дозволяє утвердитися в постіндустріальній економіці і відповідати викликам глобалізації.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Сучасна соціальна політика є результатом розвитку цивілізації, інститутом, що створює передумови задля вирішення соціальних проблем індивідів за допомогою потенціалу держави, комерційних структур, некомерційних організацій, інших суб'єктів громадянського суспільства.

Соціальна політика за характером свого впливу на економічний процес виконує роль стабілізатора і стимулятора економічного розвитку. Спочатку Європейський Союз являв собою об'єднання відносно розвинених країн, проте у міру його розширення виникла проблема соціальної адаптації нових членів ЄС з менш розвинутою економікою. При цьому соціальні програми розробляються і фінансуються на наднаціональному рівні із загальноєвропейського бюджету ЄС, а також із спеціалізованих організацій і фондів. Відповідно на наднаціональному рівні діє механізм соціального захисту, що забезпечує уніфікацію якості життя.

При аналізі сучасного стану управління у соціальній сфері виявляється прагнення держав-членів

протидіяти тенденції до надмірної централізації функцій управління ЄС у сфері, що відбиваються у розподілі компетенції інститутів різного рівня – від місцевого до наднаціонального – на основі принципу субсидарності.

Основа для структурного оформлення соціальної політики ЄС вже існує, і окремі частини механізму набирають темп. Комунітарні інструменти соціальної політики працюють досить ефективно, що дозволяє удосконалити механізм, що забезпечує процес побудови соціального простору в Європейському союзі. Однак слід зазначити, що процес передачі функцій з національно-державного рівня на наднаціональний буде йти повільно, і у вирішенні цього питання, найімовірніше, пріоритет буде віддаватися використанню принципу субсидарності.

На шляху від спільного ринку до єдиного економічного і політичного простору на правовій основі постійно розширюються наднаціональні програми і гарантії соціального захисту, що забезпечують умови гідного рівня та якості життя для громадян об'єднаної Європи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сидорина Т. Ю. Социальная структура российского общества: вызовы социальной политике / Т. Ю. Сидорина // Мир России. 2010. № 4.
2. Dumon J.-P. Les systemes de protection sociale en Europe. / J.-P. Dumon / Paris: Economica, 2008. P. 126.
3. Григорьева Н.С. Социальные потребности и социальная политика в достижении благосостояния: роль международных организаций в реформе социальной сферы стран переходной экономики / Н. С. Григорьева / Государственное управление. Электронный вестник. Выпуск № 6. 10 августа 2013 г. Электронный ресурс. Доступ
4. <http://e-journal.spa.msu.ru/images/File/grigorjeva.pdf>
5. Козак К. Б. Структурно-логічна модель формування потенціалу соціальної політики ЄС / К. Б. Козак / Сб. матеріалів 40-ї наукової конференції ОНАХТ в двох частинах. Ч. 1. Науково-методологічні основи вдосконалення системи підготовки фахівців для харчової та зернопереробної промисловості. – 2009. – С. 87–89.
6. Семикіна М. В. Інноваційна праця в конкурентному середовищі: загальна методологія, мотиваційні основи регулювання : [монографія] / М. В. Семикіна, Л. А. Коваль. – Кіровоград : «Степ», 2012. – 212 с. 5. Шаульська Л. В. Стратегія розвитку трудового потенціалу України : монографія / Л. В. Шаульська / НАН України. Інститут економіки промисловості. – Донецьк : 2005. – 502 с.
7. Амоша О. І. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення / О. І. Амоша // Економіст. – 2013. – № 6. – С. 28 – 32.
8. Н. М. Сирота. Идеологии и идеологические течения: классическое наследие и современность / Сирота Н. М. / М. : МиК. – 2009. – С. 256 – 257.
9. A. Etzioni. Behavioral Economics: Toward a New Paradigm / Etzioni A. // American Behavioral Scientist. – № 55(8). – P. 99.

В. В. Сыченко, О. А. Сыченко,

Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет, г. Днепропетровск, Украина

ИНСТРУМЕНТАРИЙ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ В СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

В статье исследованы вопросы становления, развития и особенностей применения инструментария государственной социальной политики стран Европейского Союза, учитывая ее динамику на отдельных этапах развития. Государственная социальная политика касается всего социума, закладывает основы социального измерения, социального развития государства, с целью достижения социальных стандартов человеческого развития через развитие образования, здравоохранения, культуры, других составляющих социально-трудовой сферы. Социальная функция современного государства включает целевые установки и задачи, с решением которых связывают обеспечения достойных условий существования для всех членов социума и, вместе с тем, создание равных и справедливых возможностей для развития каждой конкретной личности. Содержание социальной функции современного государства предполагает деятельность, направленную на обеспечение формально равных возможностей в сфере стремление к получению социальных благ для всех представителей общества; обеспечение и защита с помощью государственных гарантий для представителей социально незащищенных слоев населения; сочетание стабилизационной и стимулирующей

роли государства в социальной сфере. В исследовании учтено структурное оформление государственной социальной политики, передача функций по национально-государственного уровня на наднациональный, наднациональные программы и гарантии социальной защиты. Социальная политика по характеру своего влияния на экономический процесс выполняет роль стабилизатора и стимулятора экономического развития. Сначала Европейский Союз представлял собой объединение относительно развитых стран, однако по мере его расширения возникла проблема социальной адаптации новых членов ЕС с менее развитой экономикой. При этом социальные программы разрабатываются и финансируются на наднациональном уровне из общеевропейского бюджета ЕС, а также из специализированных организаций и фондов. Соответственно на наднациональном уровне действует механизм социальной защиты, обеспечивает унификацию качества жизни. При анализе современного состояния управления в социальной сфере проявляется стремление государств-членов противодействовать тенденции к чрезмерной централизации функций управления ЕС в сфере, отражаются в распределении компетенции институтов разного уровня – от местного до наднационального – на основе принципа субсидиарности. Рассмотрено влияние доминирующих процессов глобализации и интеграции в современной европейской среде на изменение условий государственного регулирования государственной социальной политики европейских государств.

Ключевые слова: государственная социальная политика; инструментарий; глобализация; Европейский Союз.

V. Sychenko, O. Sychenko,

Dnepropetrovsk State Agrarian University of Economics, Dnepropetrovsk, Ukraine.

TOOLKIT OF STATE REGULATION OF THE SOCIAL SPHERE EUROPEAN UNION COUNTRIES

In the article are the questions of formation, development and characteristics of the instruments of state social policy of the European Union. The study takes into account its dynamics at different stages of development, including the structural design of social policy, the transfer of the functions of the national and state level to the supranational, supra-national programs and social security guarantees. The article examines the impact of the dominant processes of globalization and integration in the modern European environment to change the conditions of state regulation of the social policy of the European states.

The aim of the study have basic stages of formation and determination of the instrumental features of the current state of government social policy of the European Union. Globalisation makes it necessary in the formation of new concepts of government social policy. State social policy in its present sense is not identified with the social protection and social security. This interpretation of the nature of government social policy is narrowed and incomplete one. Such a treatment harms the practical implementation of government social policy. A reasonable policy of the modern civilized state provides support to social stability. Support is based on the balance of income and improve the quality of life of different population groups. Quality of life is not only shaped the policy of income and labor relations, and the organization of education, health, the environment, access to information, the provision of other social values. State social policy concerns the whole of society, laying the foundations of the social dimension and social development of the country. Its purpose is to achieve social standards of human development, which is achieved through the development of education, health, culture and other components of the social and labor sphere. The social function of the modern state includes setting targets and objectives, which are linked to the decision to ensure decent living conditions for all members of society. Social function is aimed at creating equal and fair opportunities for the development of each individual person. The content of the social function of the modern state involves activities aimed at ensuring formally equal opportunities in pursuit of social benefits for all members of society; security and protection through state guarantees for members of socially disadvantaged groups; the combination of stabilization and supportive role of the state in the social sphere. An important trend in a globalized world is to develop the concept of corporate citizenship, the spread of the ideas of corporate social responsibility in business. In the context of the rational development of the state social policy, it is important to understand that in this case we are not talking about reducing the state's role in its implementation, the coagulation range of «socialization» or the dominance of a purely «defensive» arms of government social policy, or even the collapse of the social state model under the pressure of globalization and other challenges of our time. Modern social policy is the result of the development of civilization, institutions, creates the preconditions for the solution of social problems of individuals using the potential of the state, businesses, non-profit organizations and other civil society actors. Social policy of the nature of its influence on economic process serves as a stabilizer and a stimulator of economic development. First, the European Union is a union of relatively developed countries, but as it expands a problem of social adaptation of the new Member States with less developed economies. At the same time social programs designed and funded at the supranational level of the European Union budget of the European Union and of the specialized organizations and foundations. Accordingly, at the supranational level the mechanism of social protection, provides the unification of quality of life. In the analysis of the current state of management in the social sphere manifested the desire of Member States to counteract the tendency towards excessive centralization of management functions in the EU are reflected in the distribution of competences of institutions of different levels – from local to supranational – based on the principle of subsidiarity. The basis for the structural design of European Union social policy already exists, and a part of the mechanism of gaining pace. Communitarian social

policy instruments are quite effective, allowing you to improve the mechanism for the process of constructing the social space of the European Union. However, it should be noted that the transfer of functions to national and state level to the supranational will go slowly, and this issue is likely priority will be given to the use of the principle of subsidiarity. On the way from the common market to a single economic and political space to the legal basis of constantly expanding supranational programs and social security guarantees that ensure decent living conditions and quality of life for the citizens of a united Europe.

Keywords: *state social policy tools of globalization; the European Union.*

© Сиченко В. В., Сиченко О. А., 2015

Дата надходження статті до редколегії 15.05.2015 р.